

5. Undervisning om kondomer

- Hvad mener du om kondomer?

Forfatter: Hans Olsson

Her kommer vi med forslag til øvelser, der kan bruges i arbejdet med eleverne. Indimellem kommer vi med flere forslag til samme tema. Man kan selvfølgelig også finde på flere forskellige slags øvelser, der hvor vi ikke er kommet med forslag. Flere af temaerne fungerer godt både som "fire hjørner"-øvelse, gruppediskussion eller andet.

Dette er en smagsprøve på, hvad man kan gøre. Vælg det, som passer til jer, lav det om og læg til i øvelserne, så det virker lige netop for jer og de grupper I arbejder med. Vi håber, at vore forslag kan inspirere jer til at finde på øvelser selv, som I kan arbejde med. I øvelserne forekommer der navn- og aldersangivelse. Ændre navn og alder, så de passer til jeres gruppe, og bland dem, så der er en god afveksling af personer. Indimellem kan det dog være en god idé at lade yngre elever reagere på og tænke over eksempler med ældre og omvendt. Husk på ikke at bruge navne, som findes i gruppen.

En del af øvelserne er de såkaldte vurderingsøvelser. Vurderingsøvelser kan virke misvisende enkle. Men de kræver grundig forberedelse. Hvis man ikke tidligere har arbejdet med vurderingsøvelser, anbefaler vi, at man tager et kursus i metoden, eller at man læser om det og øver sig på kolleger eller laver prøver med elever. Der findes alt fra endagskurser til ugelange kurser, se f.eks. kommunen, hvor du bor.

Andre øvelser er diskussionsspørgsmål. De er opdelt i forskellige rubrikker, men en del spørgsmål overlapper hinanden og kan i en diskussion ikke adskilles på den forenkede måde, som vi har gjort i dette afsnit. Mange af diskussionsspørgsmålene kan bruges som opfølgningsspørgsmål i en samtale eller som afslutning på vurderingsøvelserne.

Om vurderingsøvelser

Grundlæggende for vurderingsøvelser er, at der ikke findes noget indlysende svar, som man skal finde frem til. Vurderingsøvelser er til for at åbne for en samtale eller en refleksion. Ved hjælp af dem kan man finde sit eget standpunkt, lære at lytte til og respektere andres meninger. Deltagerne skal forklare eller argumentere for deres egne standpunkter – ikke imod andres. Tanken er ikke at man først og fremmest skal få gang i hede debatter for og imod, hvor det gælder om at overbevise de andre om, hvilken opfattelse der er bedst. Samtaler med spørgsmål til hinanden er selvfølgelig i orden. Og lederen (eller de andre deltagere) kan stille afklarende spørgsmål til eleverne, så de kan øve sig i at udvikle deres standpunkter. De afklarende spørgsmål kan hjælpe eleverne med at opdage ulogiske ræsonnementer eller hvilke konsekvenser, deres vurderinger får.

Spørgsmålene/udtalelserne i vurderingsøvelserne skal ikke "kendes" – der skal ikke bare være et rigtigt svar. Det er jo lige netop en vurderingsøvelse, ikke en test om viden. Undgå derfor udtalelser som f.eks. "Halvdelen af alle 17-årige har haft samleje". Øvelserne skal heller ikke bruges til under hyggelige former at finde ud af, hvad eleverne gør, eller hvordan de opfører sig. Man får ganske vist masser af information og viden om ungdommen gennem øvelserne – men det skal ikke være formålet i sig selv. Altså ingen kontrol af hvor mange, der har haft samleje eller har haft en kønssygdom eller andre lignende erfaringer. Hvis man ønsker at vide dette, bør man bruge

spørgeskemaer, som eleverne kan besvare anonymt. Det er selvfølgelig normalt, at eleverne som afslutning på de forskellige øvelser fortæller om egne erfaringer, hvilket også er velkomment – vi stræber jo efter en åben og tryk atmosfære. Men så sker det frivilligt og i en sammenhæng. Som leder bør man dog være opmærksom på, at eleverne ikke fortæller noget, som de måske vil fortryde, når de har fortalt det.

En vigtig forudsætning for vurderingsøvelserne er, at man deltager af egen fri vilje. Ingen skal derfor tvinges til at være med. Det er dog meget sjældent, at der er nogen, der ikke ønsker at deltage. Hvis det sker, må vedkommende kigge på i stedet. Erfaringen viser, at han/hun snart vælger at deltage.

Frivilligheden gælder også spørgsmål fra lederen – man behøver ikke svare/argumentere, hvis man ikke har lyst. Da det handler om vurderinger, kan det indimellem ske at nogle deltagere skifter mening i løbet af øvelsen efter at have hørt de andre argumentere for deres valg, f.eks. i de fire hjørner. Hvis man ønsker at skifte hjørne, er man velkommen til at gøre det. Man kan skifte flere gange, hvis man hører nye argumenter, som man er enig i. Formålet med øvelserne er jo ikke at finde frem til sin endelige opfattelse, men at afprøve tankerne, lytte og tage stilling. Man kan også spørge deltagerne, når alle hjørner har argumenteret for deres valg, om der er nogen, der ønsker at skifte hjørne.

Nogen gange er det bedre at formulere udtalelser med ”kan” og lignende ord i stedet for bjergfaste udtalelser, der låser samtalen eller muligheden for at tage stilling. F.eks. virker formuleringen ”porno kan være god seksualoplysning” bedre end ”porno er god seksualoplysning”. Derimod er det vigtigt, at formuleringerne er tydelige og ikke kan misforstås. Udtalelser/øvelser skal også være realistiske. En god tommelfingerregel er, at man som leder skal kunne forestille sig at deltage i den øvelse, man planlægger.

Der er forskellige opfattelser om, hvorvidt ledere selv skal deltage i øvelserne eller ej. Generelt set mener jeg ikke, at lederen bør deltage i selve øvelsen, da det kan påvirke deltagernes stillingtagen. Det afhænger af, hvad det handler om, og hvilken øvelse det drejer sig om. Ved de fire hjørner er det ofte uhensigtsmæssigt, da der er nok at skulle holde styr på allerede, så man har brug for at koncentrere sig om at lede øvelsen.

Ved spørgsmål fra gruppen om lederens opfattelse bør man selvfølgelig svare for at vise, at man er i rummet på samme vilkår som de andre. Den voksne skal ikke ”gemme” sin opfattelse men pointere, at der er tale om personlig stillingtagen. Hvis vi ønsker af eleverne, at de er personlige, bør vi som lærere også være det til gengæld, hvilket ikke betyder, at man skal fortælle alt. Man skal trække sine grænser og sige, at det vil man holde for sig selv. Det viser også, at det er tilladt for eleverne. Denne grænse kan ændres alt efter, hvilken gruppe man arbejder med eller i forhold til ens egne erfaringer af at arbejde med sex og samliv.

Som med andre metoder, gælder det bare om at øve sig og blive bedre. Man kan også mislykkes nogen gange. Udtalelser blev utydelige, spørgsmålene var ikke relevante i gruppen osv. Det hører med! Da det er en dynamisk metode, er den ikke særligt forudsigelig. Og det er lige præcis det, der gør den så god i forhold til vurderingsspørgsmål.

Nogle grundregler, når man skal forberede vurderingsøvelser:

- Spørg efter meninger, ikke handlinger. Selv om mange af øvelserne er handlingsorienterede, så spørger man efter, ”hvordan man tror/mener”, at man skal handle.
- Ingen indlysende rigtige eller forkerte svar, pas på værdivurderinger.
- Tydeligt sprog; undgå negativitet, hvis det er muligt.
- Hold et fornuftigt tempo – unge kommer hurtigt til at kede sig.

Tilgangsmåde:

- Stil opfølgende spørgsmål eller afklarende følgespørgsmål.
- Sørg for at opmuntre gruppen, men undgå at rose enkelte personer, som f.eks. ”hvor er du klog” - det kan få de andre til at føle sig mindre kloge.
- Frivillighed – både i forhold til at deltage og til at komme med kommentarer til lederens spørgsmål.
- Fordel ordet og spørgsmålene, så alle deltagerne får mulighed for at tale.

Katrin Byréus har skrevet bogen ”Du har hovedrollen i dit liv”, der beskriver vurderingsøvelser, og hvordan man kan lede dem. I ”Röda tråden – handbok i sexualitet og samlevnad” (udgivet af Lafa, Stockholms lens landsting) giver Katrin Byréus også en kort beskrivelse af vurderingsøvelser, og heri findes der også forslag til flere vurderingsøvelser. John Steinberg, der var en af dem, som introducerede vurderingsmetodikken i Sverige, har skrevet flere bøger, bl.a. ”Värderingar för 2000-talet”.¹ Vi kommer her med en kort beskrivelse af de vurderingsøvelser, der forekommer i denne artikel.

Fra stol til stol

Stil stole op i en rundkreds i rummet. Der skal være en stol mere end der er deltagere. Lederen, som også sidder i rundkredsen, siger/ læser en udtalelse op. Dem, som er enige i udtalelsen, rejser sig og bytter plads med de andre, der også har rejst sig. Hvis man ikke er enig eller ikke er sikker, bliver man siddende. Hvis der kun er én, som rejser sig, går han/hun hen til den tomme stol. Derefter beder man to-tre stykker om at argumentere for, hvorfor de byttede eller ikke byttede plads. Det er altid godt at indlede øvelsen med et eller et par enkle, legende udtalelser som f.eks.: ”Odense er et godt fodboldhold” (men kun hvis man arbejder på Fyn – skift ellers til det lokale hold og sport!), ”Det virker som om, det er sjovt at springe med faldskærm” eller ”Livet ville være trist uden musik”. En anden måde at bruge Fra stol til stol-øvelsen på er ved at udføre en ja-nej-måske-øvelse. Man lægger lapper på gulvet med ”JA”, ”NEJ” og ”MÅSKE”. Så læser man en udtalelse op. Deltagerne stiller sig ved den lap, der bedst stemmer overens med deres opfattelse. De skal tale med to-tre andre, der har stillet sig ved den samme lap, og bagefter skal nogle fra hver gruppe argumentere for deres stillingtagende. Sørg for, at deltagerne bevæger sig rundt i rummet og forlader den lap, de stod ved, inden næste påstand læses op. Ellers er der stor chance for, at de bliver ved den lap, som de senest stod ved.

Stå på række

Læg lapper, der er nummereret fra 1 til 6, på gulvet. Et og seks er hinandens modsætninger. Der skal være et lige antal lapper, så deltagerne tvinges til at tage stilling ”for” eller ”imod” men i forskellig grad. Det kan f.eks. være et af de spørgsmål, der findes blandt øvelserne neden for: ”Det er pinligt at købe kondomer”. Hvis man stiller sig på 1, 2 eller 3, mener man, at det er pinligt i

¹ Litteraturhenvisningerne i denne artikel er her skrevet i en svensk kontekst. For yderligere dansk læsning om vurderingsøvelser kan henvises til bedresekuelundervisning.dk under Værdier og Vurderingsøvelser.

varierende grad – hvor 3 er lidt, og 1 er meget pinligt. Hvis man stiller sig på 4, 5 eller 6 mener man stort set, at det er nemt, men med visse reservationer på 4 eller 5.

Lad deltagerne snakke sammen et øjeblik med dem, der står nærmest, om hvorfor de valgte, som de gjorde. Spørg derefter en eller flere ved hver lap. Præcis som med ja-nej-måske skal deltagerne forlade deres lapper, inden næste påstand læses op.

Fire hjørner

Lederen læser situationen/dilemmaet op, og giver siden de fire handlingsalternativer, der bliver repræsenteret af de forskellige hjørner i lokalet. Et af hjørnerne bør være et såkaldt åbent hjørne, der ikke har en i forvejen formuleret svarmulighed. Altså tre givne svarmuligheder samt et åbent hjørne, hvor dem der ikke er enige med nogle af de tre givne, kan stille sig.

Når lederen gennemgår svarmulighederne, bør han/hun vise med hele kroppen, hvilket alternativ der hører sammen med hvilket hjørne, dvs. han/hun går hen og fortæller, hvilken svarmulighed, der er her.

Gentag spørgsmålet/dilemmaet og svarmulighed. Bed derefter deltagerne om at tænke sig om et øjeblik og så placere sig ved den mulighed, som de mener stemmer bedst overens med deres mening. Derefter skal de tale sammen i nogle minutter om, hvorfor det valgte, som de gjorde. Hvis der er nogen, der står alene i et hjørne, bør lederen lede øvelsen derfra, da det kan føles udsat at være alene om en mening. Lederen taler med denne, så vedkommende også får mulighed for at argumentere for sin holdning. Derefter skal en eller flere fra hver svarmulighed fortælle om den samtale, de har haft med hinanden.

Man kan variere opfølgningen ved bl.a. at springe den fælles samtale over og i stedet direkte bede nogle stykker fra hvert hjørne om at argumentere for deres valg.

Lister og rangordner

Liste- og rangordningsøvelser kan udføres på forskellig vis. Enten arbejder deltagerne enkeltvis med en liste, ellers kan man i fællesskab i hele gruppen skabe en liste først, som siden rangordnes enkeltvis eller i små grupper. Her beskrives, hvordan man starter enkeltvis: Deltagerne skal i nogle minutter arbejde alene med et spørgsmål, som lederen stiller, f.eks. ”Hvad er den bedste måde at skaffe kondomer på?” Deltagerne skriver forslag på de måder, han/hun kommer på og rangordner dem. En fremfører først det bedste, en anden fremfører det næstbedste osv. Derefter deles deltagerne ind i små grupper, der fortæller hinanden, hvordan de har rangordnet. En elev ad gangen fortæller, uden at de andre må afbryde. Den lille gruppe kan senere diskutere et kort øjeblik. Det er ofte en god idé at afslutte i en stor gruppe, med hvordan man rangordner.

Indimellem kan det være en god idé at hjælpe deltagerne på sporet ved at komme med nogle forslag, inden de selv begynder på listen. Slå dog fast, at det kun er forslag, som de ikke selv behøver at tage med.

Øvelserne

Fire hjørner: Den halve pakke er brugt op

En fyr (pige) er til fest eller på diskotek. Her møder han en partner, som han virkelig godt kan lide. Han følger ham/hende hjem – forældrene er ikke hjemme. Han vil virkelig gerne have sex. De kommer hjem. Mens den anden er på toilettet, kigger han i sengebordet og opdager en ti styks pakke kondomer. Han åbner pakken og ser, at der kun er tre kondomer tilbage. *Hvad tænker han?*

- han bliver mistænksom og tænker, at han/hun har mange partnere
- at han/hun er ansvarlig, fordi han/hun bruger kondomer
- han er ligeglad
- åbent hjørne

Alternativt spørgsmål på ovenstående historie: *Hvad gør han?*

- har sex og bruger kondom
- kysser og krammer, men har ikke samleje
- går hjem, da det virker som om den anden har haft flere partnere, og han ønsker ikke at være en i rækken
- åbent hjørne

Fire hjørner: Ingen kondomer!

To personer, der synes rigtig godt om hinanden, er begyndt at ses. De har kendt hinanden i nogle uger, er forelskede, og nu skal de have samleje for første gang. Så opdager de, at de ikke har nogle kondomer. *Hvad tror du, at de gør?*

- de satser på, at ingen af dem har en kønssygdom og har samleje alligevel
- de afbryder det hele, for det vil være for svært at afstå fra selve samlejet
- de foreslår eller viser, at de kan tilfredsstille hinanden uden at have samleje
- åbent hjørne

Fire hjørner: Ny partner

Hvad tror du, at en person gør, som har en ny partner, og som tror, at de vil have sex med hinanden næste gang de mødes?

- tager selv kondomer med
- håber på, at partneren tager kondom med
- satser, risikoen er alligevel så lille
- åbent hjørne

Fire hjørner: Forældre finder kondomer

En far (mor) rydder op på sin 15-årige datters værelse. Han tager bare lige, det der ligger på gulvet og smider snavset tøj til vask. Da han tager et par bukser op, falder der et kondom ud af lommen. Hvad tror du, at han gør?

- taler med sin datter og spørger, om hun har sex
- lader som om, han ikke har set kondomet
- siger det, som det var, at han faldt over det, og at han er glad for, at hun beskytter sig
- åbent hjørne

Man kan også ændre denne til en samtale/diskussion, hvor der stilles ovenstående spørgsmål eller: *Hvad tror du, der sker?"*

Man kan lade eleverne formulere de fire hjørner selv (hvoraf der er et åbent hjørne, så tre i praksis) til spørgsmålet *"Hvad tror du, der sker?"*

Stå på række: Sex og kondomer

Det er ok at have så meget sex, som man selv vil, så længe man beskytter sig med kondom?

Enig - ikke enig (1 - 6)

Stå på række: Købe kondomer

At købe kondomer i en butik eller kiosk er...

meget pinligt - fuldstændigt normalt, det er som at købe en liter mælk (1 - 6)

Stå på række: Godt at have med sig?

1) Det er godt at en pige har kondomer på sig, når hun går på diskotek, hvis hun skulle møde en, hun har lyst til at have sex med.

helt enig - overhovedet ikke enig (1 - 6)

2) Det er godt at man har kondomer på sig, når man går på diskotek, hvis man møder en, som man har lyst til at have sex med.

helt enig - overhovedet ikke enig (1 - 6)

Hvis man bruger varianten med "man" i stedet for "pige" eller "fyr", kan man følge øvelsen op med at spørge, om der gælder det samme for både piger og drenge, om det adskiller sig, hvordan og hvorfor, og hvad de synes om det.

3) En variant af spørgsmålet kunne være denne udtalelse (som også findes under Fra stol til stol-øvelsen):

En pige, som har kondomer med sig, når hun går på diskotek, risikerer at få et dårligt rygte.

helt enig - ikke enig (1 - 6)

4) Man kan også variere det til fyre:

En fyr, som har kondomer med sig, når han går på diskotek, er en ansvarlig fyr.

helt enig - ikke enig (1 - 6)

Fra stol til stol: Forslag til udtalelser

Her præsenteres en række udtalelser, der handler om kondomer. Et udvalg af dem kan bruges sammen med andre udtalelser om seksualitet og samliv. Det er godt, hvis udtalelser om kondomer kommer i flere situationer, også selvom kondomer ikke er hovedtema. De kan bruges som indledning til flere runder.

Vær opmærksom på, at det ikke er tanken at bruge alle påstande på samme tidspunkt. Så bliver eleverne trætte. Seks til otte udtalelser ad gangen skulle være nok.

Vælg udtalelser, der passer til den aldersgruppe, du arbejder med. Visse udtalelser skal muligvis omformuleres en smule for at passe.

- Det er let at få fat i kondomer.
- Det er pinligt at købe kondomer i en butik.
- Det er pinligt, hvis ens forældre finder kondomer på værelset.
- Det er naturligt at bruge kondom, når man har samleje.
- Det er svært at vide, hvad man skal gøre ved kondomet bagefter.
- Det er godt altid at have kondomer med sig, når man er til fest/på diskotek.

- Det er nemmere for fyre end for piger at foreslå, at man skal bruge kondom.
- Det er godt for fyre at øve sig på at bruge kondom, når de onanerer.
- Det er ansvarligt at tage kondomer med, når man går ud, f.eks. på diskotek.
- Det er nemmere for to fyre, som vil være sammen, at bruge kondom.
- En fyr, som har kondomer med sig, når han går på diskotek, risikerer at blive anset som en fyr, man skal passe på/en dårlig person.
- En pige, som har kondomer med sig, når hun går ud, er en god pige.
- En fyr, som har kondomer med sig, når han går ud, er en god fyr.
- En pige, som har kondomer med sig, risikerer at få et dårligt rygte.
- At have ubeskyttet sex i udlandet er væsentligt mere risikofyldt end at have det i Danmark.
- Fyre har mere usikker sex end piger.
- Det er ok at have samleje med en, der er hiv-positiv, hvis man beskytter sig med kondom.
- Det er fyrens ansvar, at der bruges kondom ved samleje.
- Det er svært at få en kønssygdom.
- Det er bare uheldigt, hvis man får en kønssygdom.
- Det er pigens ansvar, hvis hun bliver gravid mod sin vilje.
- Det er værd at risikere at få en kønssygdom for et knald uden kondom.
- Man kan ikke skyde skylden på nogen andre, hvis man får en kønssygdom.
- Man skal fortælle sin partner, hvis man har en kønssygdom.
- Man bør blive testet, hvis man har haft sex uden kondom.
- Det er mere seriøst mellem to personer, hvis man har sex uden kondom.
- Det er skamfuldt at få en kønssygdom.
- Dem der får en kønssygdom, kan kun bebrejde sig selv.
- De fleste ser ned på dem, der har haft en kønssygdom.
- Man anses som billig, hvis man fortæller at man har en kønssygdom.
- Det ville være pinligt at skulle fortælle, at man har fået en kønssygdom.
- Man kan fortælle sine bedste venner, at man har fået en kønssygdom.

En del af udtalelserne kan laves om til de såkaldte uafsluttede sætninger, som eleverne selv skal afslutte.

Eksempel:

- Den bedste måde at skaffe kondomer på er ...
- Hvis en kammerat har usikker sex, ville jeg ...
- Hvis en kammerat har fået en kønssygdom, ville jeg...
- Mange synes det er pinligt at købe kondomer, fordi ...
- Hvis min far fandt kondomer på mit værelse, tror jeg at ...

Uafsluttede sætninger kan også gøres mundtligt. Man sidder i en rundkreds, og lederen læser starten af en sætning op, som deltagerne skal afslutte. De må godt slippe, hvis de ikke vil eller kan svare. Slå fast, at det skal gå hurtigt, og at det ikke behøver være så gennemtænkte svar. Det virker tit godt, hvis man tager et par omgange med de samme sætninger.

Spørgeskema

Hvilke spørgsmål har eleverne til hinanden om kondomer? Hvad vil de gerne vide om hinandens opfattelser?

Spørgeskemaer kan være sjove at lave, fordi eleverne er nysgerrige efter, hvad deres venner tænker og føler. Så er et anonymt spørgeskema godt at lave – gerne i flere klasser for at øge anonymiteten. Øvelsen tager dog lidt tid.

Lad eleverne formulere spørgsmål, som de gerne vil stille deres klassekammerater om kondomer. Forsøg at få dem til formulere spørgsmål, hvor svaret kan afkrydses, eller hvor det er nemt at skrive svaret. Dette for at gøre det nemmere at sammenligne resultatet. Eksempel: Har du revet den af med kondom på (hvis du er en fyr)? Hvor mener du, det er nemmest at skaffe kondomer? Har du nogensinde købt et kondom?

En variant er, at eleverne enkeltvis formulerer nogle spørgsmål først og siden sammenligner dem gruppevis – eller gør det direkte i gruppen. Man kan sige til grupperne, at de skal bidrage med fem til ti spørgsmål. Det er rigeligt. Spørgeskemaet må ikke blive for omfattende. Flere grupper vil højst sandsynligt have formuleret enslydende spørgsmål. Slå dem sammen.

Lederen indsamler spørgsmålene og sætter dem sammen til et senere tidspunkt – måske allerede samme dag, hvis det er muligt. Det kan være af interesse at angive køn på spørgeskemaet for at se, om der er forskelle.

Det kan ske, at man skal omformulere spørgsmålene lidt, hvis de er svære at forstå.

Derefter skal eleverne svare på spørgeskemaet. Lederen sammenligner svarene. Resultatet diskuteres i klassen.

Hvor kan man få fat på kondomer?

Spørg gruppen, hvor man kan få fat på kondomer. Lav en liste enten i hele gruppen eller i små grupper.

Diskuter derefter, om disse steder er ok at gå til, hvor det føles ok at gå hen, mindre godt osv. En måde at følge op på listen er ved at lade eleverne individuelt eller i små grupper rangordne stederne: Et et-tal til det bedste sted at skaffe kondomer, et to-tal til det næstbedste osv.

Opfølgningsspørgsmål: Er der andre steder end dem, der er kommet op i diskussionen, hvor det burde være muligt at få kondomer?

Diskussion: For hvem er det ok?

- Er det ok for en fyr at have kondomer med sig? Hvis ikke, hvorfor? Hvornår er det ok, hvornår er det ikke? Hvem er det, som synes det? Er der forskelle mellem fyre og piger? Om man er hetero- eller homoseksuel?
- Er det ok for en pige at have kondomer med sig? Hvis ikke, hvorfor? Hvornår er det ok, hvornår er det ikke? Hvem er det, som synes det? Er der forskelle mellem fyre og piger?

Ovenstående diskussionsspørgsmål kan man afprøve i forskellige sammenhænge: dels i kønsspecifikke grupper, dels i blandede grupper. En drengegruppe kan diskutere ”drenge-spørgsmålet”, en anden drengegruppe kan diskutere ”pigespørgsmålet” og tilsvarende i pigegrupper. Så kan man også i gruppen diskutere, om der er forskelle på, hvordan man ræsonnerer i forhold til køn og spørgsmål (dvs. når fyre diskuterer fyre, eller når fyre diskuterer piger osv.)

Man kan også lave dette om til en de fire hjørner-øvelse:

Hvordan opfattes en fyr, som har kondomer på sig?

- At han er ansvarlig
- At han er en som boller rundt/er upålidelig
- At han vil beskytte sig selv
- Åbent hjørne

Man kan ændre køn og alder alt efter den gruppe, man arbejder med. Her kan man gøre på samme måde, som der blev foreslået oven over, dvs. sige, at det handler om en fyr eller en pige i forskellige gruppesammensætninger. Disse spørgsmål findes også som udtalelser under Fra stol til stol-øvelsen.

Hvad kan man gøre? Løs et samfundsproblem

Giv eleverne til opgave at løse et samfundsproblem. Del dem ind i arbejdsgrupper. Giv en baggrund – som man kan udbygge mere, hvis man vil.

”Nye alarmerende rapporter viser, at kønssygdomme øges kraftigt blandt teenagere og de tyve-årige. I arbejder i folkettinget og har fået til opgave at komme med et forslag på, hvad man kan gøre for at vende udviklingen. Hvad kan man gøre for at øge brugen af kondomer blandt unge? Hvad kan man gøre, for at få unge mennesker til at dyrke sikker sex?” Lad eleverne arbejde i mindre grupper.

Kampagne

Man kan gå videre med et par af de forslag, som eventuelt kom op i foregående øvelse, f.eks. i en ”kampagne”. Eller gøre kampagnen til et særskilt tema, der løber over flere lektioner. Brug i så fald samme indledning som oven over, men sig i stedet ”I har fået til opgave at lave en kampagne, der skal øge brugen af kondomer blandt unge.”

Hvordan skal en sådan kampagne se ud? Hvad skal den indeholde? Hvem/hvilke målgrupper?

Hvordan kan budskabet formuleres på en god måde for målgruppen? Adskiller det sig i forhold til hvilke unge, man vil nå (hvor de bor, interesser...)? Hvad skal indgå i en kampagne? Hvad koster det?

Opgaven er at lave en kampagne, der kan bruges i flere fag, som f.eks. dansk, samfundsfag, matematik, projektarbejde, som en del af sex- og samlivsundervisningen eller uafhængigt af den.

Situation: Hvad tænkte de?

Rashid er 17 år og går i gymnasiet. I fritiden spiller han fodbold, og han er ret dygtig. Nu skal hans hold med i en fodboldturnering i en anden by. Sidste aften da turneringen er forbi, går han og nogle fra holdet ud. På pubben møder de nogle piger, som de begynder at tale med. Rashid bliver meget fascineret og interesseret i en af dem – Frederikke. Hun er interesseret i bjergbestigning og faldskærmsudspring, arbejder som aerobinstruktør og er 35 år. Efterhånden som aftenen går, bliver Rashid mere og mere tiltrukket af Frederikke, og det ender med, at han følger hende hjem, og de har hed sex. De brugte ikke kondom.

Hvad tænkte Rashid, som ikke brugte kondom? Hvad tænkte Frederikke, som ikke brugte kondom? Hvad ville de sige til deres venner, hvis de spurgte?

I dette eksempel er det ikke umuligt, at der kommer reaktioner på og diskussioner om aldersforskel – en del kan synes, at det er ”ulækkert”, andre at det er ”fedt”.

Aldersforskellen er dog interessant ud fra et andet perspektiv i dette eksempel: Spiller det nogen rolle i forhold til hvem, der har ansvar for at beskytte sig?

Diskussion: Hvem har ansvaret?

Hvem har ansvar for, at der bruges kondom? Hvorfor? Hvis en pige og en fyr har sex med hinanden? Hvis to fyre har sex sammen?

Situation: Hvad siger de til hinanden?

Peter har fulgt en pige hjem, Paula. De kender ikke hinanden, og det er første gang, at de ses. De er begge meget ophidsede og begynder at have sex. Efter et stykke tid tager Peter et kondom frem,

men Paula tager det fra ham, og smider det væk med en gestus, der viser, at hun ikke vil bruge det. Hvad siger Peter så? Hvordan fortsætter samtalen? Skriv deres replikker. *Tegn evt. gerne taleboblere, og del dem ud til eleverne.*

Diskussion: Hvornår skal man foreslå kondom?

Diskuter, hvornår det er det rigtige tidspunkt at sige, at man vil bruge kondom? Hvorfor kan det være så svært at foreslå, at man skal bruge kondom? Giv forslag til, hvad man kan sige for at foreslå, at man skal bruge kondom. Arbejd gerne i grupper.

Reklameplakat/slogan

Det sidstnævnte kan også gøres, så grupperne er reklamefolk, der skal lave reklame for at få folk til at bruge kondomer. Hvordan skal sådan en plakat se ud/radioreklame lyde? Hvordan skulle sloganet lyde? Man kan forestille sig at udforme budskabet, så det henvender sig dels til fyre og piger, der har sex med det andet køn, dels til fyre, der kan lide at have sex med fyre.

Diskussion: Hindringer mod at anvende kondom

Det er vigtigt at man vender og drejer grunde til, at man måske ikke bruger kondom, selvom man har tænkt sig, at man vil gøre det.

1) Improviser sammen i hele gruppen ud fra følgende spørgsmål: Hvordan kan det være, at man ikke bruger kondom? Lav en liste på tavlen over alle de grunde, I kan komme på.

2) Del den store gruppe i mindre grupper med fire til fem personer i hver. De små grupper skal diskutere, hvad man kan gøre for at overvinde besværlighederne. Hvad kan man selv påvirke?

3) Lad alle grupper fortælle om deres tanker, gruppe for gruppe. Bed dem også om at fortælle det, som tidligere grupper allerede har nævnt.

4) Spørg hele gruppen, om der er noget af det, der er kommet frem, som de gerne vil diskutere mere. Man kan også arbejde i omvendt rækkefølge: Start med at lade eleverne liste mulige grunde i små grupper i løbet af 5-10 minutter. Skriv derefter deres lister op på tavlen (eleverne kan eventuelt også gøre det selv). Alt skal skrives op, også det som andre grupper har taget op. Hvis flere grupper er kommet på de samme grunde, er det interessant at notere det og tale om det.

En opfølgning: Lad eleverne rangordne forhindringerne i små grupper: Hvad er den største forhindring/den største besværlighed, den næststørste osv. Sammenlign de forskellige lister og diskuter rangordningerne. Man kan også i små grupper diskutere det, der er kommet frem ud fra følgende spørgsmål: Passer det? Hvornår passer det ikke? Hvad er myte, og hvad er sandt? Hvad kan man selv påvirke?

Det sidstnævnte gælder især for gymnasiet.

Som en hjælp til lederen: Mulige grunde til at man ikke bruger kondom, der kan komme op. Hvis de ikke kommer op, må du gerne nævne dem og spørge, hvad de mener:

- havde glemt dem
- de var for langt væk... var i jakken/bukserne/skuffen...
- turde ikke foreslå
- pinligt at købe
- for kåd/ophidset

- pinligt at spørge om partneren har
- han/hun var så flot
- han/hun så fuldstændig sund ud
- han/hun var jo spejder/kristen ...
- hvorfor skulle lige præcis han/hun have en sygdom
- han/hun er jo så ordentlig, så ... (blandt voksne kan det f.eks. være ”han/hun læser jo til læge, så han/hun kan vel ikke være smittet ...”)
- tør ikke foreslå, for så kan det være, at han/hun ikke længere vil, og jeg vil så gerne
- man er så forelsket, at man ikke tænker over, at han/hun kan være smittet med en kønssygdom
- det skete bare
- ville ikke ødelægge stemningen for at sætte kondom på
- bange for at miste rejsningen
- flere forslag ...

List og diskuter:

Fordele og ulemper ved kondom

Lav en liste med fordele og ulemper ved kondom. Det kan gøres enten i hele gruppen eller i små grupper. I hele gruppen: Lav en liste på tavlen eller på en notesblok. I små grupper: Del et ulinjeret papir i to dele, hvor fordelene skrives på den ene halvdel og ulemperne på den anden.

Diskuter for- og bagdele

Inddel i mindre grupper. Lad de små grupper vælge tre ulemper. Diskuter disse, og hvad man kan gøre ved dem, eller hvorfor det er så svært at gøre noget ved dem. Vis siden hele gruppen, hvordan diskussionen gik.

Også her kan der laves en rangordningsøvelse. Man kan f.eks. rangordne de tre største ulemper. Sæt de tre største fordele i rangorden. Hvis man vil, kan man lade et par grupper diskutere/rangordne ulemper og et par grupper fordele.

Praktisk øvelse: Købe kondomer

Giv eleverne som opgave – eller lektie, om man vil – at købe kondomer. Man kan aftale med nogle steder, hvor de kan købe løse kondomer for en aftalt, billig pris. Man kan også gøre det lettere for eleverne ved at give dem penge i forvejen.

Kondomlinjen

Dette er en øvelse, der er blevet brugt både i Sverige så vel som i Tanzania og Zambia. Formålet er at få deltagerne (eleverne) til at tænke over og diskutere, hvordan det går til at bruge kondom – og i hvilken rækkefølge tingene sker.

Man kan arbejde med øvelsen i hele gruppen eller som gruppearbejde. Først beskriver vi øvelsen som arbejde i hele gruppen, siden som gruppearbejde.

Hele gruppen

Forbered øvelsen ved at skrive alle de forskellige momenter ned, der indgår i det at bruge kondom. Et moment pr. lap/kort. Øvelsen forudsætter altså, at man allerede har en partner, hvilket man i instruktionen bør sige til gruppen, omtrent sådan her: ”Forestil jer, at to personer er begyndt at ses. De kan godt lide hinanden. Nu skal de have sex og samleje med hinanden...”.

Antallet af kort, som man bruger i øvelsen kan tilpasses, alt efter hvor stor gruppen er. Man kan også lade deltagerne gå sammen to og to, hvis kortene ikke rækker til alle.

Man kan også have et par deltagere som ”observatører”, som bagefter kan fortælle, hvad de har set. Det sidste gælder først og fremmest gymnasieelever. Øvelsen kan laves med forskellige aldersklasser, men så skal den eventuelt tilpasses.

Momenter:

- blive enige om at bruge kondom
- anskaffe kondomer
- kramme, kysse, kæle
- ophidset
- rejsning
- finde kondomerne frem
- åbne pakken
- rulle kondomet en smule ud for at finde ud af, hvilken vej den skal rulles på
- trykke luften forsigtigt ud af den lille beholder længst ude på kondomet
- efterlade plads i toppen til udløsningen
- trække forhuden – hvis man har forhud – en smule tilbage
- rulle kondomet på hele vejen ned
- samleje
- orgasme/udløsning
- holde i kondomet ved penisroden
- trække penis ud
- tage kondomet af
- smide kondomet væk
- rejsningen lægger sig
- kramme, kysse, kæle

Sådan gør du:

- Forklar deltagerne, at de vil få lapper/kort, hvor der står et moment i forbindelse med det at bruge kondom. Deltagerne skal forsøge at stille sig i den rækkefølge, som de mener at lapperne/kortene skal være. De skal samarbejde for at komme frem til resultatet.
- Bland lapperne, og del dem tilfældigt ud til deltagerne.
- Bed dem stille sig op i den rækkefølge, som de mener at de forskellige momenter sker i.
- Når de mener, at de er klar, kan du bede dem om at kontrollere en sidste gang, så de kan ændre det, hvis de vil.
- Når de er helt færdige, skal du bede deltagerne om at se på den rækkefølge, som de har stillet sig i: Hvordan gik det at lave øvelsen? Er der nogen, der mener at han/hun selv står på en forkert plads? Er der nogen, der mener, at der burde være i en anden rækkefølge? Var der nogen lapper/kort, der blev diskuteret om, hvor de skulle være?

Eksempel på andre opfølgningsspørgsmål:

- Vælg nogle momenter ud, og tag dem op ud fra et fyre-/pige perspektiv. Er der forskelle for fyre og piger? På hvilken måde spiller det en rolle, om det er fyren eller pigen, som gør det, der står på lappen?

Eksempel a) Lappen ”Anskaffe kondomer”. Hvem bør anskaffe dem? Hvem er det nemmest for? Hvor?

Eksempel b) Lappen ”Blive enige om at bruge kondom.” Hvornår skal eller kan man blive enige om at bruge kondom? Hvem bør tage det op? Hvem bør sørge for, at der er kondomer? Er det fyren eller pigen, som skal tage det op?

- Er der nogen lapper, som skal kunne findes flere steder? Eksempel: ”Rejsningen lægger sig.” Den lap skal kunne findes dels efter ”rulle kondomet på”, dels efter ”orgasme/udløsning” eller efter ”tage kondomet af”.
- Hvad tænker de omkring rækkefølgen? Bliver man enige om at bruge kondom, eller forudsætter man ganske enkelt, at den anden tager ansvar for det? Er der forskel på, om det er nogen man er sammen med (har et fast forhold til), om det er nogen man har mødt tilfældigt eller skal have sex med for første gang.

Gruppearbejde

Det kan være nemmere at lave denne øvelse som gruppearbejde. Gør sådan her:

- Del ind i grupper, så de er 4-5 personer i hver mindre gruppe.
- Hver gruppe skal lægge lapperne i den rækkefølge, som de mener, de skal ligge i.
- Bed hver gruppe om at sætte den rækkefølge op, som de mener der skal være, på væggen/tavlen.
- Diskuter sammen de eventuelle forskelle, der er mellem grupperne.
- Samme opfølgningsspørgsmål kan i øvrigt bruges.

Situation: Hvad var det, der skete?

Johan er 18 år og har haft en kæreste i et år. I starten brugte de kondomer, men siden gik de sammen til lægen og blev testet for kønssygdomme. Efter det stoppede de med at bruge kondom og brugte p-piller i stedet for – de var jo begge sunde og raske. I sommerferien tager Johan og et par venner til Grækenland for at sole sig og feste. Efter et par dage i Grækenland møde Johan en pige, som han godt kan lide – men har virkelig ikke tænkt sig at have sex med hende, da han jo har en kæreste i Danmark. Men hvordan det end sker, så ender de i seng sammen. Johan får dårlig samvittighed bagefter, og de har ikke sex mere end denne ene gang. Nogle uger efter at han er kommet hjem, føler han, at det svider, når han tisser. Han tror, at han har fået en kønssygdom. Han er bekymret for, at han måske også har smittet sin kæreste. Hvad skal han gøre?

Tillægsspørgsmål: En af Johans bedste venner er med på rejsen. Han ved, at Johan har haft sex med en pige i Grækenland. Hvad mener du, at han skal gøre?

Hvis man vil lave en fire hjørner-øvelse, kan de fire svarmuligheder på spørgsmålet ”Hvad skal Johan gøre?” være:

- gå hen og blive testet i smug, uden at kæresten finder ud af det
- sige det, som det er til kæresten
- begynde at bruge kondom, når de har samleje
- åbent hjørne

Situation: Utro i Grækenland – med en fyr!

Man kan lave en variant på foregående øvelse om rejsen til Grækenland: Johan er 18 år og har haft en kæreste i et år. I starten brugte de kondomer, men siden gik de sammen til lægen og blev testet

for kønssygdomme. Efter det stoppede de med at bruge kondom og brugte p-piller i stedet for – de var jo begge sunde og raske.

I sommerferien tager Johan og et par venner til Grækenland for at sole sig og feste. Efter et par dage i Grækenland møder Johan en fyr. Han har i et stykke tid vidst, at han godt kan lide fyre. Men han har aldrig haft sex med en fyr, og han er nysgerrig og småforelsket – og han er jo så langt væk hjemmefra. De ses et par aftner, og til sidst ender de i seng sammen. Johan får dårlig samvittighed bagefter, og de har ikke sex mere end denne ene gang.

Nogle uger efter at han er kommet hjem, føler han, at det svider, når han tisser. Han tror, at han har fået en kønssygdom. Han er bekymret for, at han måske også har smittet sin kæreste. Hvad skal han gøre?

Tillægsspørgsmålet kan også omformuleres: Johans ven, der var med på rejsen, ved, at Johan har haft sex med en fyr i Grækenland. Hvad mener du, at han skal gøre?

Som en fire hjørner-øvelse kan man forestille sig følgende svarmuligheder på spørgsmålet: ”Hvad tror du, at Johan gør?”:

- bliver testet i smug
- fortæller kæresten, at han har været utro men siger, at det var med en pige
- gør det forbi for at slippe for at fortælle det
- åbent hjørne

Diskussion: Hiv-positiv – to situationer

To personer omkring de tyve har set hinanden i et stykke tid. De synes vældig godt om hinanden og begynder mere og mere at se sig som et par. De har kælet, krammet og kysset hinanden, men de har stadig væk ikke haft samleje. Efter et par måneder fortæller den ene, at han/hun er hiv-positiv. Det kommer som en stor overraskelse for partneren. Hvad tror du, at partneren tænker eller gør? Hvordan tror du, at den hiv-positive har det?

Her kommer en variant af ovenstående historie:

To personer omkring de tyve har set hinanden i et stykke tid. De er forelskede i hinanden og begynder at betragte sig som et par. De har haft sex mange gange, og når de har haft samleje, har de brugt kondom. Efter et par måneder går de ned og bliver testet sammen. Det viser sig, at den ene er hiv-positiv. Hvad tror du, der sker? Hvad tænker eller gør den hiv-negative? Den hiv-positive? Hvordan tror du, at de har det?

Fire hjørner: Lykkes ikke med kondomer

En gruppe fyre sidder og snakker om sex. Alle siger, at det er naturligt at bruge kondom. Man vil jo ikke smittes eller gøre en pige gravid. Men en af fyrene synes, at det er besværligt at bruge kondom. Hver gang han har prøvet, har han mistet rejsningen og tør derfor ikke længere bruge kondom. Hvad tror du, at han gør?

- siger det, som det er til vennerne
- tier stille (det er for pinligt)
- spørger, om de har oplevet nogen besværligheder i forhold til kondomer
- åbent hjørne

Praktisk øvelse: Lugt, føl og prøv det

At komme til at åbne, føle ved og tage et kondom på bør altid indgå i undervisningen. Der kan opstå lidt fjolleri, fnisen og grineri, men det må man tage med. Der er forskellige måder at arbejde på for at gøre eleverne ”bekendte” med kondomer. En del skoler og ungdomsklubber arrangerer en såkaldt kondomstafet, hvor eleverne deles op i hold, og hvor hver enkelt deltager på holdet skal sætte et kondom på en penisattrap. Det hurtigste hold vinder. Hvis man vælger den metode, anbefaler vi, at man inden da i fred og ro har ladet alle eleverne åbne et kondom og føle og mærke, hvordan det ser ud.²

Neden under giver vi jer to andre forslag: Kondomdemonstration og kondomrejse, der har cirka samme indhold. Hvis I arbejder med forskellige slags kondomer, så brug den kondominformation, som findes på bedresexualundervisning.dk under Fakta.

Kondomdemonstration

En kondomdemonstration kan foregå sådan her:

- Giv kondomer til alle elever, et eller to hver. Sig, at de skal vente lidt med at åbne kondomerne.
- Bed dem om at undersøge pakken: Hvornår er udløbsdatoen? Kan de se flere tal? De tal, der ikke er udløbsdatoen, er badgenummeret. Med hjælp af badgenummeret kan RFSU spore fra hvilket parti, kondomerne kommer fra, hvilket kan være godt, hvis der er fejl med kondomet. Tal om, hvordan man skal opbevare et kondom.
- Bed eleverne føle efter, og finde det lille hak på pakken – det er der, man skal åbne. Hakket findes for at det skal være lettere at åbne, så kondomet ikke gør i stykker, når man åbner pakken (eller i kampens hede flår den op!). Takket være hakket er det nemt at vide, hvor man skal åbne kondomet, også når det er mørkt.
- Åbn kondomet. Vær forsigtig med neglene – ridser i gummi er en normal grund til at kondomet går i stykker.
- Bed dem om at kontrollere kondomet, føle på det. Hvordan føles det på ydersiden? På indersiden? Lugter det? Hvordan?
- Vis bagefter, hvad man gør, når man skal rulle et kondom på:
- Start med at vise, hvad man gør for at finde ud af, hvilken vej kondomet skal rulles på: Rul kondomet op en lille smule, så kan man føle, om man ruller det den rigtige vej. Hvis man forsøger at rulle det den forkerte vej på penis, går kondomet i stykker. Det er højst sandsynligt en af de mest almindelige grunde til at kondomet går i stykker – og så går det oftest i stykker allerede mens, man ruller det på, ikke under selve samlejet.
- Pres forsigtigt luften ud af den lille beholder længst ude på kondomet. Hvis man har forhud, skal man trække den tilbage, sætte kondomet over glansen og rulle det forsigtigt på.
- Efter udløsningen er det vigtigt, at man trækker sig forsigtigt ud og eventuelt holder om penisroden/der hvor kondomet slutter, så kondomet ikke glider af eller spermen render ud.
- Kondomet skal smides i papirkurven. Det må absolut ikke smides i afløbet. Så kan det stoppe. Desuden er toilettet ikke godt, hvis man ikke ønsker at nogen skal se kondomet – risikoen er stor for, at det flyder oven på, i stedet for at blive skyllet ud. Diskuter, hvad man

---

² Ved en praktisk øvelse med kondomer kan det anbefales at lægge øvelsen sidst i timen eller op ad en pause, da kondomet fedter, og ad den grund kan der opstå et behov for at vaske hænder umiddelbart efter øvelsen.

kan gøre med kondomet. (Man kan pakke det ind i papir, stoppe det ned i en gammel mælkekarton ...)

Anbefal eleverne i at øve sig i at sætte et kondom på derhjemme. Det er nemt for fyre, der onanerer, at prøve.

Kondomrejsen

Sammen med gruppen eller klassen skal man lave en kondomrejse. Det vil sige, man følger de forskellige momenter på kondomets vej:

- Anskaffelse: hvor, hvornår, hvordan, hvilke problemer, hvilken slags kondomer, hvor mange?
- Opbevaring: hvor opbevarer man dem?
- Forberedelse: hvordan ved man, hvad man skal gøre?
- Tilgængelighed: hvor har man dem, så de er ved hånden?
- Foreslå kondom: hvad siger man?
- Finde kondomet frem og sætte det på: hvor, hvornår, hvordan?
- Kondomet når man har sex?
- Hvad gør man med det bagefter?

Love Story – et rollespil på tavlen

En nem måde at lave rollespil er ved at lave det på tavlen sammen med eleverne. Man starter ved at give dem forudsætningerne ved som i dette tilfælde at tegne to personer på tavlen. Efterhånden som historien udvikles, kan man have behov for at tegne flere personer eller pile og lignende.

Tændstikfigurer er helt fine. Lederen skal altså drive rollespillet fremad ved at give nye forudsætninger, stille opfølgende spørgsmål til eleverne eller helt nye spørgsmål.

En Love Story handler om en kærlighedshistorie mellem to personer. Hver har to venner.

Hovedpersonerne er forelskede i hinanden men har endnu ikke sagt noget. Hvordan skal de få kontakt? Hvor mødes de? Hvad sker der så? Hvor langt går de?

I dette tilfælde drives historien helt frem til det første samleje. Hvordan bestemmer de sig for at have sex? Hvordan foreslår de at bruge kondom? Er der nogen modstand? Positivt svar?

Senere kan man lave endnu en Love Story om to fyre, som er forelskede i hinanden. Hvordan skal de få kontakt? Hvordan ved de, at de føler på samme måde? Hvilke venner støtter dem? Hvordan bestemmer de sig for at bruge kondom? Osv.

Love Story kan også laves i en heteroseksuel variant. Og senere i en homoseksuel variant. Måske for at se, om historien udspiller sig på forskellig vis.

Omvendte kærlighedshistorier

For rigtigt at komme til bunds i mekanismerne i udelukkelsespædagogik, skal man kunne skabe historier med omvendte roller. Er det muligt for at mænd og kvinder at opføre sig på en anden måde? Hvordan oplever vi sådanne omvendte måder at være på?

Analyse af medier

Det er nemt at finde eksempler på den udelukkelsespædagogik, som vi kort har beskrevet. Her kan man analysere både dame- og mandblade. Diskuter om dette afspejler virkeligheden, hvordan beskrives mænd/kvinder? Hvilke adfærd er risikofremmende i det, der anses som mandligt/kvindeligt? Analyserne kan laves som en diskussion ved hjælp af stof og materiale fra

medierne. Hvordan beskrives seksualiteten i pornografien? Er den også risikofremmende? Giver den et sandt billede af mænd og kvinders seksuelle liv?

Risikosituationer

Giv situationer, der indebærer en risiko, som eleverne kan diskutere eller lave rollespil over.

- Hvordan siger man nej, hvis man ikke har lyst?
- Hvor skaffer man kondomer i en akut situation?
- Hvordan skal man foreslå, at man bruger kondom?
- Tænk på andre situationer, der kan indebære en risiko.

Diagnostisk test

Mest for sjov – og det plejer eleverne at synes, at det er.

Lad eleverne – eller nogle af dem – på skift lave en test om klassens kondomkunderskab. Lav det f.eks. i form af afkrydsningsspørgsmål. Men kontroller gerne spørgsmålene, så der ikke forekommer ”fjollede” spørgsmål.

Sjove ja, men helt useriøse spørgsmål er gode at fjerne.

Kært barn har mange navne

En sjov øvelse er at tale om de kælenavne, der findes for kondomer. Det er også med til at afdramatisere kondomer og gøre dem nemmere at tale om. Det er også en øvelse, der stimulerer den sproglige fantasi og påviser sprogets muligheder. Men det viser også, at det der er tabubelagt, kan blive nemmere at tale om gennem omskrivelser og kælenavne.

Man kan f.eks. indlede lektionerne om kondomer med dette.

En måde at tale om det, er ganske enkelt at finde frem til dem i fællesskab på tavlen eller at lade eleverne gøre det i mindre grupper, hvorefter de skrives op på tavlen. Skriv ”kondom” midt på tavlen og skriv kælenavnene op rundt om ordet. Uanset arbejdsgangen kan man senere tale om nogle af kælenavnene: Hvor kommer det fra? Hvordan er det opstået? Hvad ”betyder” det? Her kan man godt tillade sig at komme med ”kvalificerede bud”, hvis man ikke er sikker!

Man kan også diskutere, hvilke kælenavne man synes, virker bedre end andre, hvilke der er sjovest, hvilke man kan bruge i hvilke sammenhænge osv.

En anden variant er at vælge nogle af ordene nedenunder. Eleverne kan siden selv tænke over enkeltvis eller i par, hvordan de er opstået, hvorfor kondomet har fået disse kælenavne. De kan svare på løst papir.

Her er nogle eksempler: gummimand, gummi, dut, rubberman, knaldhætte, nathue, pikhylster, regnhætte, sok, nærkampsok ...

Rollespil og rollebyt

Mange af de foreslåede øvelser kan også laves som rollespil. Rollespil er en god metode til at øve sig i forskellige situationer og prøve at formulere forskellige meninger og følelser. Man kan lave rollespil, hvor man skitserer roller og situationer: Hvornår skal man tage op, at man vil bruge kondom? Hvordan foreslår man at bruge kondom? Hvad er problemerne? Hvad gør man, hvis partneren ikke vil bruge kondom? Man kan bytte rolle, så drenge og piger bytter roller og spiller hinandens problemer, og så eleverne kommer til at spille roller som homoseksuel eller hiv-positiv osv. Formålet er, at man skal forstå, hvordan rollerne tvinger os til at handle på en bestemt måde. Men også for at man kan identificere sig med andre.

Vi har ikke givet konkrete forslag til rollespil, da det er en metode, der kræver en del øvelse. Hvis man allerede arbejder med metoden, kan man sikkert se, hvad man kan gøre med øvelserne i denne artikel. Man kan også lade eleverne finde på mulige rollespilsemner.

Udvikle ...?

To personer har haft samleje efter en fest for et par uger siden. De brugte ikke kondom. Nu er en af dem bekymret for, om han/hun måske har fået en kønssygdom og vil testes. Skal han/hun tale med den anden? Hvad skal han/hun sige til den anden?

En ven fortæller dig, at han aldrig bruger kondom. Han er ligeglad med, om han boller en pige tyk, siger han.

Det er ikke hans problem, men hendes. Du bliver både forbavset og forskrækket ...